

Mr Slobodan N. Ilijić,

član Predsedništva Udruženja pravnika Srbije

OBAVEZNO OSIGURANJE STEČAJNIH UPRAVNIKA U REPUBLICI SRBIJI

U radu se razmatra prilagođavanje domaćeg stečajnog prava regulativi Evropske unije. Težište je na povezivanju stečajnog upravnika – fizičkog lica – i regulative osiguranja u domaćem stečajnom pravu. Važeći zakon u Srbiji predviđa obavezno osiguranje od profesionalne odgovornosti. Takođe, Zakon uvodi dobrovoljno osiguranje od profesionalne odgovornosti, kao i osiguranje imovine stečajnog dužnika. Autor zaključuje da je sudska praksa prihvatila obavezno osiguranje od profesionalne odgovornosti. S druge strane, kolektivni stečajni upravnici u važećim zakonima nemaju obavezu da se osiguraju. Autor predlaže da se kolektivni stečajni upravnici transformišu u kolektivne stečajne upravnike – privredna društva.

Ključne reči: stečajni upravnik – fizičko lice; kolektivni stečajni upravnik; osiguranje od profesionalne odgovornosti; osiguranje imovine.

1. Uvod

1.1. U Republici Srbiji teče reforma pravnog sistema, kojom se domaće pravo prilagođava pravu Evropske unije, pa se to čini i u oblasti stečajnog prava. U sklopu reforme stečajnog prava zakonima je regulisan pravni položaj stečajnih upravnika, ali i nova pojava – povezivanje stečajnog upravnika s pravom osiguranja. Karakteristično je da su u različitim važećim zakonima predviđene dve grupe stečajnih upravnika. Prvu čine individualni stečajni upravnici ili stečajni upravnici – fizička lica – s tim što je zakonski preduslov da ta fizička lica budu registrovana kao preduzetnici ili članovi društva lica. Drugu grupu

čine kolektivni stečajni upravnici kao pravna lica. Ova savremena podela nije se predviđala u zakonodavstvu druge Jugoslavije. Stoga, ovaj rad pre svega razmatra novu pojavu u važećim zakonima u Srbiji – povezanost individualnog stečajnog upravnika (fizičkog lica) sa osiguravajućom regulativom putem obaveznog osiguranja, kao i uslove pod kojima bi kolektivni stečajni upravnici mogli da budu povezani s pravom osiguranja, pa i putem obaveznog osiguranja. Uporedo sa uvođenjem obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti, važeći zakon iz oblasti stečajnog prava u Srbiji predvideo je dobrovoljno osiguranje od profesionalne odgovornosti, kao i dobrovoljno osiguranje imovine stečajnog dužnika. Ovi oblici dobrovoljnog osiguranja neće biti predmet ovog rada.

1.2. Prvi put u državi Srbiji za vreme važenja Zakona o stečajnom postupku¹ (skraćeno: ZSP) bila je predviđena mogućnost da se povežu stečajni upravnik – fizičko lice – i pravo osiguranja, ali u okviru te mogućnosti ZSP nije predviđao uvođenje obaveznog osiguranja. ZSP je prestao da važi 23. januara 2010. godine. Od tada do danas na pravnoj snazi je Zakon o stečaju² (skraćeno: ZS). ZS je celovito regulisao stečajni postupak. Razume se, regulisao je i položaj stečajnog upravnika i povezo ga, kao fizičko lice, s pravom osiguranja, pre svega u smislu obaveznog osiguranja. Otuda, uvođenje obaveznog osiguranja individualnog stečajnog upravnika ili stečajnog upravnika – fizičkog lica – razmatra se na osnovu ZS u vezi sa Zakonom o licenciranju stečajnih upravnika.

1.3. Sa tranzicijom privrede, a naročito s razvojem privatizacije u Srbiji, u pravnom sistemu došlo se do zakonskog konstituisanja dva kolektivna stečajna upravnika (za sada). Najpre je na osnovu zakona³ Agencija za privatizaciju postala kolektivni stečajni upravnik, a zatim je drugi zakon⁴ istu ulogu poverio Agenciji za osiguranje depozita. Naime, po mišljenju aktuelnog komentatora stečajnog zakonodavstva u Srbiji,⁵ Agencija za privatizaciju postala je stečajni upravnik na osnovu člana 5. stav 2. Zakona o privatizaciji. Obrazlažući rešenje iz citiranog člana Zakona o privatizaciji, aktuelni komentator precizirao je da postoji niz specifičnosti stečajnog postupka nad pravnim licem u većinskoj dr-

1 Službeni glasnik RS, br. 84/2004 i 85/2005 – dr. zakon.

2 Službeni glasnik RS, br. 104/2009.

3 Službeni glasnik RS, br. 38/2001, 18/2003, 45/2005 i 123/2007.

4 Službeni glasnik RS, br. 61/2005.

5 Dr Vladimir Kozar: Komentar stečajnih zakona (Zakona o stečaju i Zakona o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje), prvo izdanje, Poslovni biro d.o.o, Beograd, 2010, str. 21-22.

žavnoj ili društvenoj svojini, koje su zahtevale da stečajni sud imenuje Agenciju za privatizaciju za stečajnog upravnika. Što se, pak, tiče Agencije za osiguranje depozita, ona je na osnovu člana 3. stav 2. Zakona o osiguranju depozita stekla svojstvo stečajnog upravnika u stečajnom postupku banke i društva za osiguranje, kao i svojstvo likvidacionog upravnika u postupku likvidacije banke i društva za osiguranje. Obema agencijama svojstvo kolektivnog stečajnog upravnika nije osnovna nadležnost, već jedna od zakonima predviđenih nadležnosti. Podela u ovom radu na dve grupe stečajnih upravnika izvršena je iz ugla nove pojave – povezivanja stečajnog upravnika sa pravom osiguranja putem oblika obaveznog osiguranja.

2. Pravni položaj stečajnog upravnika u stečajnom postupku

2.1. Jedna od ključnih poruka domaće nauke o stečajnom procesnom pravu u odnosu na pravni položaj stečajnog upravnika jeste to da je stečajni upravnik centralna i najvažnija pravna ustanova, ali i da je ličnost.⁶ Objašnjavajući ovu poruku, citirani autori istakli su da od sposobnosti, savesnosti i ispravnosti u postupanju stečajnog upravnika u velikoj meri zavisi i uspeh samog stečajnog postupka, pa se zato za stečajnog upravnika traže kvalifikacije i stručna sprema neophodna za dalje vođenje započelih dužnikovih poslova. Najzad, citirani autori naveli su da poseban značaj imaju lične osobenosti i moralni kvaliteti stečajnog upravnika, a u tome naročito njegova pouzdanost, tačnost, preciznost, poštenje, pravičnost. Dakle, pravna nauka u Srbiji kreativno je tretirala pravni položaj stečajnog upravnika u stečajnom postupku.

2.2. Izloženo viđenje pravnog položaja stečajnog upravnika iz nauke procesnog stečajnog prava moglo je domaćem zakonodavcu da pruži niz inspiracija. Domaći zakonodavac pretočio je neke od tih inspiracija u regulativu, po kojoj će za vreme trajanja stečajnog postupka celokupna briga i nadzor nad pravilnim i zakonitim radom obe grupe stečajnih upravnika biti povereni jednom javnom telu, ugrađenom u državnu upravu. Reč je o Agenciji za licenciranje stečajnih upravnika, kojoj je poseban zakon poverio određen broj upravnih ovlašćenja u stečajnom postupku. Naime, na osnovu člana 3. Zakona o Agen-

⁶ Prof. dr Gordana Stanković i prof. dr Nevena Petrušić: Stečajno procesno pravo, „Službeni list SCG”, Beograd, 2006, str. 81.

ciji za licenciranje stečajnih upravnika,⁷ među najvažnija upravna ovlašćenja te agencije spada sledeće: (1) da izdaje i obnavlja licencu za obavljanje poslova stečajnog upravnika; (2) da vrši nadzor nad radom stečajnog upravnika, da oduzima licencu i da izriče druge mere propisane tim zakonom i zakonom kojim se uređuje stečaj; (3) da izdaje obavezujuća uputstva stečajnim upravicima kad je to potrebno radi ujednačavanja primene propisa kojima se uređuje stečaj; (4) da vodi imenik stečajnih upravnika; (5) da organizuje i sprovodi polaganje stručnog ispita za dobijanje licence za obavljanje poslova stečajnog upravnika. Iz citiranih upravnih ovlašćenja navedene agencije proizlazi da joj je poveren zbir velikih javnih ovlašćenja, čak više nego što ih ima stečajni sud. Drugim rečima, navedena agencija široko je ovlašćena da u ime države nadzire celokupan rad svih stečajnih upravnika i svakog od njih pojedinačno, bez obzira na to da li se radi o individualnom ili kolektivnom stečajnom upravniku. Dakle, na navedenoj agenciji leži velika javna odgovornost za pravilan i zakonit rad stečajnih upravnika u stečajnom postupku u Srbiji, pa samim tim i uspeh tog postupka u svakom konkretnom stečajnom predmetu.

3. Pravno povezivanje stečajnog upravnika sa pravom osiguranja

3.1. U prošlosti, domaći zakonodavci poveravali su stečajnom upravniku različite procesne zadatke u stečajnom postupku, čak i simultano vršenje različitih uloga. Ipak, prvenstveni zadatak stečajnog upravnika bio je da zastupa stečajnog dužnika, da štiti njegove interese sve do okončanja stečajnog postupka. Međutim, zakonsko konstituisanje pojave povezivanja stečajnog upravnika sa pravom osiguranja putem obaveznog osiguranja počelo je stupanjem na snagu ZS-a, tačnije 1. jula 2010. godine, kada je počeo i da se primenjuje član 30. ZS. Karakteristično je da je u fazi javne diskusije o Prednactru zakona o stečaju radnoj grupi za izradu tog zakona postavljeno pitanje da li je ugradnja obaveznog osiguranja stečajnih upravnika u ZS imala uzor u nekom od propisa EU iz oblasti stečajnog prava, ili je uzor postojao u nekoj međunarodnoj multilateralnoj konvenciji. Radna grupa dala je negativan odgovor⁸ na postavljene

⁷ Službeni glasnik RS, br. 84/2004 i 104/2009.

⁸ Mr Slobodan Ilijić: Prednactr zakona o stečaju, list „Osiguranje“ Kompanije „Dunav osiguranje“ a.d.o. br. 351/2009, str. 58-59.

no pitanje. Pojava povezivanja stečajnog upravnika – fizičkog lica – sa pravom osiguranja, putem obaveznog osiguranja, donela je stečajnom upravniku kao fizičkom licu novu ulogu. Ta nova uloga različita je od ostalih njegovih uloga u važećem stečajnom procesnom pravu, a manifestuje se pri zastupanju stečajnog dužnika. Dakle, stečajni upravnik kao fizičko lice zaključivao je ugovor o obaveznom osiguranju od profesionalne odgovornosti na osnovu ovlašćenja iz ZS, ali je bio pod nadzorom Agencije za licenciranje stečajnih upravnika s jedne strane, i stečajnog sudije s druge strane, što će reći da je bio pomno praćen i dvostruko kontrolisan.

3.2. Što se pak tiče navedenih agencija, odnosno kolektivnih stečajnih upravnika, aktuelni komentator stečajnog zakonodavstva⁹ istakao je da fizičko lice, koje za račun određene agencije obavlja poslove stečajnog upravnika u stečajnom postupku, to jest preduzima procesne radnje u ime agencije, mora da ima licencu za obavljanje poslova stečajnog upravnika. Štaviše, citirani autor naglasio je da nije dovoljno da to fizičko lice bude samo zaposleno u jednoj od dve navedene agencije i da je određeno kao „poverenik“ koji zastupa konkretnu agenciju u pojedinom stečajnom predmetu, već je neophodno da ima licencu stečajnog upravnika. Iz navedenog rezonovanja citiranog autora, po mišljenju potpisnika ovog rada, sledi da taj „poverenik“ (stečajni upravnik) podleže kako nadzoru Agencije za licenciranje stečajnih upravnika tako i nadzoru stečajnog sudije. To dalje znači da pred Agencijom za licenciranje stečajnih upravnika „poverenik“, budući stečajni upravnik, polaže ispit, od nje stiže i gubi licencu. Agencija za licenciranje stečajnih upravnika može da ima neposredan uvid u akte, poslovne knjige, izvode iz računa, korespondenciju stečajnog upravnika kao poverenika, da ga sasluša radi utvrđivanja pravilnosti i zakonitosti njegovog rada i drugo. Drugim rečima, odgovornost za radnje u stečajnom postupku „poverenika“ u svojstvu stečajnog upravnika ne razlikuje se od odgovornosti za radnje u stečajnom postupku stečajnog upravnika kao fizičkog lica koje nije zaposleno u dvema pomenutim agencijama. Time se dolazi do protivrečnosti u pravnom sistemu Srbije između stečajnog upravnika kao fizičkog lica i stečajnog upravnika kao „poverenika“. Za stečajnog upravnika kao fizičko lice ZS je predvideo da mora obavezno da se osigura od profesionalne odgovornosti, čime je trećim licima, oštećenim njegovim radnjama u stečajnom postupku, omogućeno da od osiguravača traže naknadu štete. Za „poverenika“ – stečaj-

⁹ Videti fusnotu br. 5.

nog upravnika, ni važeći zakoni o navedenim agencijama ni ZS nisu predvideli da mora da se osigura od profesionalne odgovornosti, tako da treća lica, oštećena radnjama tog „poverenika“ u stečajnom postupku ne mogu da traže naknadu štete od osiguravača, već od države i počinioca štete. Pri tome, nesporno je da u stečajnom postupku i jedan i drugi mogu da pogreše na štetu stečajnog dužnika i njegovih poverilaca, ili prema ma kom trećem licu. Dakle, neophodno je otkloniti protivrečnost u pravnom sistemu i uvesti obavezno osiguranje od profesionalne odgovornosti, kako za „poverenika“ – stečajnog upravnika, koji zastupa stečajnog dužnika sa većinskim državnim ili društvenim kapitalom, tako i za „poverenika“ – stečajnog upravnika, koji zastupa banku u stečaju ili društvo za osiguranje u stečaju.

3.3. U pravu osiguranja¹⁰ poznato je da država zakonom pristupa uvođenju obaveznog osiguranja, a naročito obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti ili pak od odgovornosti iz delatnosti – ako oceni da tokom redovnog obavljanja neke profesije ili delatnosti može da dođe do znatnih šteta kod većeg broja ljudi, te da štete prevazilaze vrednost imovine štetnika, osiguranika. Zaključenim osiguranjem od profesionalne odgovornosti pokrivena su treća lica ako stečajni upravnik u stečajnom postupku svojim propustom ili greškom prouzrokuje štetu trećem licu. U jednom delu uporednog prava, na primer u nekim republikama bivše države SFRJ, uvedeno je obavezno osiguranje od profesionalne odgovornosti stečajnih upravnika, vremenski znatno pre negoli u Srbiji. To je bio slučaj sa Hrvatskom,¹¹ Republikom Srpskom¹² i dr. U delu uporednog prava mogu da se nađu primeri država u kojima nije uvedeno obavezno osiguranje od profesionalne odgovornosti stečajnog upravnika. U tu grupu država mogla je da se svrsta Nemačka,¹³ a od republika bivše SFRJ Slovenija.¹⁴ Dakle, što se tiče uvođenja pravnog povezivanja stečajnog upravnika

¹⁰ Prof. dr Predrag Šulejić: Pravo osiguranja, prvo izmenjeno i dopunjeno izdanje, Dosije, Beograd, 2005, str. 69-73.

¹¹ Stečajni zakon Hrvatske (Narodne novine, br. 44/1996, 29/1999, 129/2000, 123/2003 i 82/2006).

¹² Zakon o stečajnom postupku Republike Srpske (Službeni glasnik RS, br. 67/2002, 77/2002, 4/2003 i 96/2003), citirano prema prof. dr V. Čoloviću: Obavezno osiguranje od odgovornosti stečajnog upravnika, Zbornik radova Privrednog savetnika a.d. iz Beograda sa 4. savetovanja o pravosuđu „Vršac 2007“, održanog marta 2007. u Vršcu, na opštu temu „Stečaj i privatizacija“, str. 131-153.

¹³ Mr Nikola Mijatović, asistent Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: Slobodne profesije (u Nemačkoj sa stanjem 1. januara 2002.), hrvatski časopis za teoriju i praksu osiguranja „Osiguranje“, br. 12/2003, str. 37-40.

¹⁴ Sergej Simoniti, AD za reosiguranje „Sava“ Ljubljana: „Uvođenje obaveznih osiguranja

sa pravom osiguranja, zakonodavna praksa u uporednom pravu je različita, a naročito u pogledu uvođenja obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti stečajnih upravnika.

4. Oblik obaveznog osiguranja u važećem stečajnom pravu Srbije

4.1. U kontinentalnom pravu, po pravilu, zakonom se uvodi obavezno osiguranje, ali je, u zavisnosti od materije zakona, krug tih zakonskih elemenata i okolnosti različito određen, definisan. To je naročito vidljivo u uslovima tranzicije, tako da se u svakom pojedinom zakonu moraju pažljivo analizirati odredbe tog zakona kako bi se pouzdano zaključilo da li je konstituisan oblik obaveznog ili dobrovoljnog osiguranja. Otuda je zakonodavnopравни pojam oblika obaveznog osiguranja poprimio obeležja drukčija od onih kakva su postojala ili postoje u razvijenim privredama Evrope i sveta. To znači da bi se u tim i takvim uslovima moglo uzeti da se pod oblikom obaveznog osiguranja podrazumevaju zakonske i eventualno podzakonske odredbe donete na osnovu zakona, u kojima je izričito propisana obaveza adresata da sa osiguravačem, po svom izboru, zaključi ugovor o obaveznom osiguranju, kao i određen broj propisom predviđenih elemenata i drugih okolnosti tog ugovora, a sve radi legalnog i legitimnog realizovanja određene profesionalne delatnosti, poslova ili neke aktivnosti.¹⁵ U skladu sa ovom definicijom, oblik obaveznog osiguranja u važećem stečajnom pravu Srbije treba tražiti u članu 30. ZS, a zatim odredbe tog člana povezivati kako sa ostalim odredbama ZS tako i sa odredbama Zakona o Agenciji za osiguranje stečajnih upravnika.

4.2. Prvi putokaz za nalaženje obaveznog osiguranja u ZS jeste nadnaslov iznad člana 30. ZS, koji glasi Obavezno osiguranje. U svakom zakonu smisao nadnaslova jeste da uputi čitaoca gde šta može da nađe već na prvi pogled. Inače, član 30. ZS vrlo je opširan jer sadrži ukupno četiri stava, pa je nužno da se svi stavovi citiraju. U stavu 1. člana 30. ZS predviđeno je da je aktivni stečajni

– Evropska unija i slovenačka iskustva“, Zbornik radova Udruženja za pravo osiguranja Srbije sa savetovanja održanog aprila 2008. na Paliću, na opštu temu „Evropski put prava osiguranja Srbije, posebno ugovora o osiguranju“, Palić, 2008, str. 70-96.

¹⁵ Mr Slobodan Ilijić: Oblici obaveznog osiguranja u važećem zakonodavstvu Srbije, Stručno-informativni čas. „Pravni informator“, Software & Communications Intermex-a, Beograd, br. 7-8/2008, str. 69-74.

upravnik dužan da u svoje ime i za svoj račun sa osiguravajućim društvom zaključi ugovor o obaveznom osiguranju od profesionalne odgovornosti, sa osiguranom sumom u iznosu od najmanje 30.000 evra u dinarskoj protivvrednosti na dan zaključenja ugovora, za sve rizike povezane sa obavljanjem poslova stečajnog upravnika. U stavu 2. člana 30. ZS predviđeno je da odbor poverilaca u bilo kom trenutku od stečajnog upravnika može zahtevati da zaključi ugovor o dodatnom osiguranju od profesionalne odgovornosti za konkretni stečajni postupak i na iznos veći od iznosa iz stava 1. ovog člana, a stečajni upravnik dužan je da takvo osiguranje ugovori, osim ukoliko ne dokaže da nije u mogućnosti da to učini. U stavu 3. člana 30. ZS predviđeno je da iznos iz stava 2. ovog člana određuje odbor poverilaca s obzirom na visinu stečajne mase i posebne okolnosti, kao postojeće ili moguće rizike, s tim što stečajni sudija, postupajući po službenoj dužnosti ili po zahtevu zainteresovanog lica, može naložiti umanjnjenje tog iznosa ili u potpunosti zabraniti preuzimanje dodatnog osiguranja ako proceni da su troškovi premije dodatnog osiguranja neopravdano visoki. U stavu 4. člana 30. ZS predviđeno je da premija dodatnog osiguranja iz stava 2. ovog člana predstavlja obavezu stečajne mase. Čitaoca koji je manje upućen u pravnu struku i tumačenje prava nadnaslov iznad člana 30. ZS i broj odredaba njegovih stavova mogu da navedu na pomisao da su odredbe svih stavova člana 30. ZS posvećene samo obaveznom osiguranju. Na takvu pomisao vuče pre svega nadnaslov ovog člana – Obavezno osiguranje – ali to je tako samo na prvi pogled. Po mišljenju potpisnika ovog rada, posle ponovnog pažljivijeg čitanja svakog stava pojedinačno, a zatim svih zajedno, otkriva se da je oblik obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti sadržan samo u stavu 1. člana 30 ZS. Ostale odredbe u st. 2, 3. i 4. člana 30. ZS regulišu dobrovoljno osiguranje, i to oblik dobrovoljnog osiguranja od profesionalne odgovornosti stečajnog upravnika, koji se iz ugla prava osiguranja veoma razlikuje od oblika obaveznog osiguranja. Istina je da se u zakonodavstvu ne događa često da se u istom zakonu jedan oblik osiguranja propiše najpre kao obavezan, a zatim kao dobrovoljan, ali se ta retkost upravo dogodila u članu 30. ZS. U stvari, stavovi ovog člana krcati su elementima i okolnostima značajnim za zaključivanje i jednog i drugog ugovora. Štaviše, nadnaslov člana 30. ZS – Obavezno osiguranje – pomaže da se i odredbe stava 1. člana 30. ZS i odredbe st. 2, 3. i 4. člana 30. ZS još više razluče, izdiferenciraju u oba pravca, te tada postanu lakše za komentarisanje. Dakle, nadnaslov iznad člana 30. ZS – Obavezno osiguranje – ne treba shvatiti kao grešku ili previd zakonopisca ili redaktora, već kao putokaz gde u

ZS sa ukupno 212 članova treba tražiti oblik obaveznog osiguranja stečajnih upravnika, i ništa više od toga.

4.3. Adresat je lice, fizičko ili pravno, na koje su upravljene odredbe nekog zakona. Adresat u ZS jeste stečajni upravnik – fizičko lice – koji ima zakonsku obavezu da zaključi ugovor o obaveznom osiguranju od profesionalne odgovornosti. Adresat je prvi element ovog oblika obaveznog osiguranja. Međutim, stav 1. člana 30. ZS ne razlikuje individualne i kolektivne stečajne upravnike, o čemu je bilo reči u ovom radu. Stav 1. člana 30. ZS za adresata ovog oblika obaveznog osiguranja rezervisao je zakonski izraz – aktivni stečajni upravnik. Za odgovor na upit šta obuhvata izraz aktivni stečajni upravnik merodavan je član 25. ZS. Taj propis predvideo je da se stečajni upravnik vodi u imeniku stečajnih upravnika ili kao aktivni ili kao neaktivni stečajni upravnik, pri čemu je ovaj drugi na listi čekanja za aktivnog stečajnog upravnika. Status aktivnog stečajnog upravnika stiče lice koje poseduje licencu za obavljanje poslova stečajnog upravnika, koje dostavi dokaz o postojanju obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti i koje je registrovano kao preduzetnik ili član društva lica. Drugim rečima, da bi neko lice bilo upisano u imenik aktivnih stečajnih upravnika, nužno je da ispuni kumulativno sva tri navedena zakonska uslova pred Agencijom za licenciranje stečajnih upravnika, u čijem je delokrugu da vodi pomenute imenike stečajnih upravnika. Iz citiranih odredaba ZS proizlazi da stečajni upravnik kao fizičko lice, tj. aktivni stečajni upravnik, zaključuje ugovor o ovom obliku obaveznog osiguranja pre no što efektivno počne da vrši dužnosti iz delokruga stečajnih upravnika propisanog u ZS. U poređenju sa rešenjima ZS-a u susjednim državama, ima drukčijih zakonodavnopравниh rešenja. Prema stečajnom pravu Republike Srpske¹⁶ i Hrvatske,¹⁷ stečajni upravnik dužan je da neposredno nakon preuzimanja službe zaključi ugovor o obaveznom osiguranju od odgovornosti. Prva posledica rešenja u ZS da se pribavi polisa ovog oblika osiguranja pre efektivnog početka rada stečajnog upravnika u stečajnom postupku jeste činjenica da zaposleni kod stečajnog upravnika u Srbiji nisu pokriveni ovim oblikom obaveznog osiguranja, jer pre početka efektivnog rada stečajnog upravnika nisu poznati, dakle još pravno ne postoje.

16 Nedeljko Milijević, sudija Osnovnog suda u Banjaluci: „Stečajni postupak u Bosni i Hercegovini“, zbornik radova Udruženja pravnika Republike Srpske sa savetovanja „Oktobarski pravnički dani“, održanog oktobra 2007. u Banjaluci, na opštu temu „Izgradnja i funkcionisanje pravnog sistema“, Banjaluka, god. 4, br. 10/2007, str. 529-540.

17 Član 15. i dr. Hrvatskog stečajnog zakona.

Samim tim precizno utvrđivanje adresata u zakonom uvedenom obaveznom osiguranju prvi je važan elemenat na putu sagledavanja konkretnog oblika obaveznog osiguranja.

4.4. Do sledećeg elementa oblika obaveznog osiguranja dolazi se odgovorom na pitanja ko i kakav ugovorni status ima u ovom obliku obaveznog osiguranja. Odgovor na postavljeno pitanje u stavu 1. člana 30. ZS daje zakonska formula, koja predviđa da stečajni upravnik zaključuje ugovor o obaveznom osiguranju „u svoje ime i za svoj račun“. U nauci o pravu osiguranja¹⁸ smatra se da ova zakonska formula znači da se isto lice pojavljuje i kao ugovarač i kao korisnik osiguranja. Citirani autor istakao je da je ovo lice u isto vreme osiguranik, strana ugovornica, sa pravima i obavezama iz ugovora, ali i lice u čijoj se imovinskoj masi realizuje ekonomski efekat ovog ugovora. Drukčije rečeno, navedena zakonska formula znači da će aktivni stečajni upravnik u svakom konkretnom slučaju biti dužan da uplati premiju obaveznog osiguranja iz ličnih sredstava, a osiguravač sa kojim je bio zaključen ugovor biće dužan da isplati trećem, oštećenom licu naknadu štete, koju je svojim činjenjem ili nečinjenjem prouzrokovao aktivni stečajni upravnik u stečajnom postupku. Tokom javne diskusije o Prednacrtu ZS,¹⁹ Radna grupa predočila je da je jedan od ciljeva za donošenje tog zakona bio da se skрати trajanje stečajnog postupka, pa je u tom cilju predviđeno da stečajni upravnik iz svojih, ličnih sredstava uplaćuje premiju ovog osiguranja, čime je mogao da stekne lični interes da se stečajni postupak što brže okonča. Eventualno nepoštovanje pravila da stečajni upravnik iz ličnih sredstava plaća premiju obaveznog osiguranja imalo bi za posledicu da Agencija za licenciranje stečajnih upravnika kazni upravnika zbog takvog ponašanja. U uporednom pravu ima i drukčijih rešenja. Na primer, hrvatski zakonodavac uveo je za stečajne upravnike obavezno osiguranje od profesionalne odgovornosti, s tim što je stečajni upravnik stekao pravo da premiju osiguranja plati iz stečajne mase, kao trošak stečajnog postupka. U svakom slučaju, ugovorni status stečajnog upravnika u ZS-u u skladu je sa jednim od ciljeva zbog kojih je donet taj zakon.

4.5. Jedan od najpoželjnijih elemenata svakog oblika obaveznog osigu-

18 Prof. dr Predrag Šulejić: „Osiguranje od odgovornosti organa pravnog lica – pravna priroda i primena“, zbornik radova Udruženja za pravo osiguranja Srbije sa 12. savetovanja, održanog aprila 2011. na Paliću, na opštu temu „Promene u pravu osiguranja Srbije u okviru evropskog (EU) razvoja prava osiguranja“, Palić, 2011, str. 284-299.

19 Videti fusnotu br. 8

ranja jeste da se zakonom utvrdi minimalna suma osiguranja. U stavu 1. člana 30. ZS propisano je da se ugovor o obaveznom osiguranju od profesionalne odgovornosti zaključuje na iznos od najmanje 30.000 evra u dinarskoj protivvrednosti na dan zaključenja tog ugovora. Istine radi, u stavu 1. člana 30. ZS izostavljene su reči koje bi ukazivale po kome se kursu utvrđuje dinarska protivvrednost iznosa od 30.000 evra. Izostavljene reči su „po srednjem kursu Narodne banke Srbije“. Međutim, ta primedba se može rešiti dopunom ugovorne klauzule, tj. pozivanjem na srednji kurs NBS na dan zaključenja ugovora. Važnija od te primedbe jeste konstatacija da je ZS na nedvosmislen način utvrdio minimalnu sumu ovog oblika obaveznog osiguranja. To je značajna zakonodavno-pravna prednost ZS-a u odnosu na uporednopravna zakonska rešenja koja su predviđala arbitraran način utvrđivanja minimalne sume osiguranja za obavezno osiguranje stečajnih upravnika. Na primer, u hrvatskom stečajnom pravu visinu sume osiguranja kod obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti stečajnog upravnika određuje stečajni sudija uzimajući u obzir veličinu stečajne mase i predviđenu složenost stečajnog postupka²⁰. Isti ili sličan način utvrđivanja sume osiguranja može da se nađe i u zakonima drugih država. Zakonsko rešenja po kome stečajni sudija utvrđuje sumu osiguranja za osiguranje stečajnog upravnika, uzimajući u obzir veličinu stečajne mase i predviđenu složenost stečajnog postupka, protivi se pravilima struke osiguranja jer stečajni sudija nema stručno znanje iz aktuarstva bez angažovanja veštaka te struke, a angažovanje veštaka nije predviđeno u ovakvim slučajevima u svim zakonima. Naime, prema pravilima struke osiguranja, suma osiguranja utvrđuje se uz primenu aktuarske matematike i aktuarske veštine, a sve to počiva na višegodišnjim statistikama o štetama koje su pričinili stečajni upravnici u stečajnom postupku, tako da se, u odnosu na navedeno rešenje iz uporednog prava, rešenje ZS-a pojavljuje kao rešenje skladno pravilima struke osiguranja i kao povoljnije za treća oštećena lica.

4.6. Važan elemenat kod svakog oblika obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti ZS jeste predmet osiguranja. Predmet ovog oblika obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti utvrđen je na kraju stava 1. člana 30. ZS. Predviđeno je da predmet ovog oblika obaveznog osiguranja pokriva „sve rizike povezane sa obavljanjem poslova stečajnog upravnika“. U hrvatskom stečajnom pravu²¹ predmet osiguranja može da se izvede iz odgovor-

20 <http://crosig.hr/osiguranja>.

21 Videti fusnotu br. 20.

nosti za štetu koju prouzrokuje osiguranik (stečajni upravnik) svim sudeonicima u stečajnom postupku, ako je skrivljeno povredio ma koju od svojih dužnosti utvrđenih Stečajnim zakonom. Prema stečajnom pravu Republike Srpske,²² stečajni upravnici dužni su da se osiguraju od odgovornosti za sve rizike povezane s njegovim poslovanjem u stečajnom postupku. Citirani autor primetio je da navedene odredbe stečajnog prava Republike Srpske nisu sprovedene u praksi zato što nije bila utvrđena lista stečajnih upravnika, što nije bio donet pravilnik o naknadama i nagradama za rad stečajnog upravnika i što osiguravači nisu bili zainteresovani za osiguranje stečajnih upravnika. Treba konstatovati da je u Srbiji, u praksi stečajnog procesnog prava prihvaćen oblik obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti stečajnih upravnika kao fizičkih lica, pored ostalog i zahvaljujući interesu osiguravača za premiju iz ove vrste osiguranja. Izreka predmeta obaveznog osiguranja iz ZS-a konkretizovana je u izvesnoj meri Zakonom o Agenciji za licenciranje stečajnih upravnika u tom smislu što je razrađen disciplinski postupak protiv stečajnog upravnika pred disciplinskim organom Agencije za licenciranje stečajnih upravnika. Odluka o krivici u disciplinskom postupku može da bude od značaja za oštećenog kome je taj stečajni upravnik pričinio štetu. To je jača strana disciplinskog postupka propisanog Zakonom o Agenciji za licenciranje stečajnih upravnika. Slaba strana odredaba o disciplinskom postupku protiv aktivnog stečajnog upravnika, propisanog u navedenom zakonu, ogleda se u tome što nije predviđen rok u kome se započeti disciplinski postupak mora okončati. Drugim rečima, nije izvesno koliko dugo bi oštećeni, koji je pretrpeo štetu nepravilnim ili nezakinitim radom stečajnog upravnika, morao da čeka na ishod disciplinskog postupka protiv aktivnog stečajnog upravnika. U svakom slučaju, propisani disciplinski postupak protiv aktivnog stečajnog upravnika samo je jedan od postupaka u kome se može utvrditi odgovornost aktivnog stečajnog upravnika za štetu pričinjenu trećem, oštećenom licu u stečajnom postupku.

4.7. Analizirani elementi oblika obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti aktivnog stečajnog upravnika ili stečajnog upravnika kao fizičkog lica iz stava 1. člana 30. ZS ukazali su da je ZS na relativno svestran i sveobuhvatan način regulisao ovaj oblik obaveznog osiguranja. Ustavnopravno, nužno

²² Nedeljko Milijević, sudija Osnovnog suda u Banjaluci: „Stečaj poslovnih subjekata u Bosni Hercegovini“, Zbornik radova Udruženja kopaoničke škole prirodnog prava sa 20. susreta, održane decembra 2007. na Kopaoniku, na opštu temu „Pravo i sloboda“, časopis za pravnu teoriju i praksu Udruženja pravnika Srbije, „Pravni život“, Beograd, 2007, tom 4, br. 12/2007, str. 303-312.

je da se primena odredaba ZS o ovom obliku obaveznog osiguranja proširi i na „poverenike“ – stečajne upravnike iz Agencije za privatizaciju i iz Agencije za osiguranje depozita. Optimalno sistemsko rešenje bilo bi da obe agencije postanu privredna društva (neprofitna) i tada bi bilo lakše sprovesti uvođenje obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti dotadašnjeg „poverenika“ – stečajnog upravnika.

Zaključci

1) Zakon o stečaju je na relativno svestran i sveobuhvatan način regulisao uvođenje obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti stečajnog upravnika kao fizičkog lica, koji je stekao status preduzetnika ili člana društva lica. U odnosu na oblik obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti, Zakon o stečaju primenjuje se već više od godine dana i u tom periodu zaključeni su i prvi ugovori o ovom obliku obaveznog osiguranja.

2) Ustavnopravno, nužno je da se otkloni protivrečnost u pravnom sistemu Srbije na taj način da se na „poverenike“ u stečajnom postupku iz Agencije za privatizaciju i iz Agencije za osiguranje depozita proširi obavezno osiguranje od profesionalne odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima u stečajnom postupku. Ti „poverenici“ – stečajni upravnici imaju iste uloge u stečajnom postupku kao i stečajni upravnici kao fizička lica, koji su već po osnovu Zakona o stečaju obuhvaćeni obaveznim osiguranjem od profesionalne odgovornosti.

Summary

Compulsory Bankruptcy Trustee Insurance in the Republic of Serbia

Slobodan Ilijić, L.L.M

The article deals with harmonization of domestic Bankruptcy Law with EU regulations. The focus has been placed on linking trustee in bankruptcy – a physical person with Insurance Law in domestic bankruptcy law. The current

law stipulates compulsory professional liability insurance. Also, the current law introduces voluntary professional liability insurance and bankruptcy debtor's assets insurance. The author concludes that the court practice has accepted compulsory professional liability insurance. On the other hand, collective trustees in bankruptcy are not insured under existing laws. The author proposes that the collective trustees in bankruptcy should be transformed into joint stock companies.

*Translated by: **Jasna Popović***